

Basilium maxime commendare traditionem non scriptam, lib. 2 de Spiritu Sancto, cap. 27 et 28. Et in eundem sensum referri debet quod ait in Morali, reg. 26: *Quidquid dicimus vel facimus, testimonio Scripturæ confirmari debere*, utique proxime, vel remote, ut ipse diserte declaravit, in Regul. 1, ex brevioribus.

21. Sic etiam intelligendus est Augustinus, l. 3 contra Petili., c. 6, cum exponens illud Pauli: *Si Angelus de cælo*, etc., addit, *præterquam quod in Scripturis legalibus et Evangelicis accepistis*, utique proxime, vel remote; nam ipse alibi exposuit, quod est contra Ecclesiam, esse contra Scripturam. Sic etiam dicit, lib. 2 de Peccator. merit., c. ult., in re obscura nihil esse audendum, non adjuvantibus certis clarisque Scripturæ documentis. Quidquid enim Ecclesia docet, adjuvatur certis Scripturæ documentis. Præterquam quod Augustinus tractat de rebus obscurissimis non definiendis humana præsumptione; quæ autem traditione approbata recipiuntur, nec obscurissima dici possunt, nec humana præsumptione introduci.

22. Allegari præterea solet Hieron., Matt. 23, quia de quadam opinione dicit: *Quia de Scripturis non habet auctoritatem, eadem facilitate contemnitur, qua probatur*. Sed ibi loquitur de quadam historia, scilicet, de occisione Zachariæ, Patris Joannis Baptistæ, inter templum et altare, quæ ad traditionem, vel Ecclesiæ definitionem non pertinebat. Solent etiam allegare hæretici Hieronymum, Aggæi 1 dicentem: *Sermo Dei percussit, quæ sine auctoritate et testimonio Scripturarum dicuntur*. Sed Hieronymus, circa id: *Et vocavi siccitatem*, etc., contra hæreticos agit, qui absque auctoritate Scripturarum: *Quædam* (ait) *quasi traditione apostolica sponte reperiunt atque confingunt*; ubi potius tacite admittit cum Scriptura traditionem apostolicam, reprehendit autem eos, qui sponte et sine fundamento illam confingunt.

CAPUT X.

EX FUNDAMENTO ET RATIONE CREDENDI REGIS ANGLIÆ, IPSUM NON ESSE FIDEI VERE CHRISTIANÆ DEFENSOREM, OSTENDITUR.

1. *Rex Angliæ jacit fundamentum credendi propriam scientiam.* 2 ad Tim. 1 et 2, et indicat Tertull., de Præscrip., et Nazian., orat. 22, et optime Vincent. Lyrin., c. 27 et sequen-

tibus. — In hoc capite tractanda est alia pars fundamenti fidei regis Angliæ, qui dum optat alios Principes Christianos esse qualis ipse est, collocantes, scilicet, fundamentum fidei in certa scientia, quam ipsi ex Scripturis accipient, pervolutando illas, certum esse ostendit, a se partam scientiam Scripturæ, pro fidei suæ fundamento jecisse. Ex hoc ergo fundamento, et ratione credendi Scripturis, colligo, eum fidem vere christianam non tenere, nedum defendere. Et imprimis occurrit statim admonitio Pauli ad Timotheum: *O Timothee, depositum custodi* (utique fidei et doctrinæ, ut ipsemet Apostolus, in 2 ad Timoth. epist., declaravit), *de vitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam profitentes, circa fidem exciderunt*. Nam ex prædictis verbis regis collatis cum verbis Pauli, statim apparet hoc regi accidisse, quod Paulus prædixit, nimirum per *falsi nominis scientiam*, quam profitetur, a vera fide aberrare. Nam, ut ibi recte Chrysostomus, *quando aliquid propriis cogitationibus gignitur* (præsertim in divinis mysteriis, et rebus ad fidem spectantibus), *scientia non est*; merito ergo vocatur *falsi nominis scientia*, et omnium errorum occasio, propter magnam, quam denotare solet, præsumptionem. Et ideo de istis certam scientiam promittentibus dicit Augustinus, eadem Apostoli verba in tract. 97 in Joan., circa finem, expendens: *Nihil sic amant isti, quam scientiam promittere, et fidem rerum verarum, quas credere parvuli præcipiuntur, velut imperitiam deridere*. Proinde (in eodem tractatu, circa principium, præmisit prudentissime) *caute, maxime qui parvuli estis, et adhuc alimentis lacteis indigetis, ne hominibus deceptis ac deceptoribus aurem curiosam præbeat ad incognita scienda, cum mentes invalidas habeatis ad vera et falsa dijudicanda*. Et infra, vanitatem eorum, qui, cum sint ignari veritatis, promittunt scientiam veritatis, comparat mulieri stultæ et clamosæ, et nihil omnino scienti, de qua dixit Salomon, Proverb. 9: *Sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco, ut vocaret transeuntes, qui est parvulus declinet ad me*, etc., eandemque comparisonem late prosequitur.

2. *Temeritas est hanc intelligentiam sibi arrogare.* — Præterea interrogare libet, quid per certam scientiam rex intelligat. Non est enim verisimile ut de illa certa scientia more philosophorum loquatur, ut significat claram

et evidentem rerum cognitionem, cum per se omnibus pateat, ex lectione Scripturarum, non comparari evidentem cognitionem rerum, seu mysterious quæ in eadem Scriptura referuntur, ideoque eademmet Scriptura fidem exigit suæ veritatis, non visionem. Imo ipsamet docet fidem esse de his quæ non apparent, ad Hebr. 11, et ideo Petrus, 2 canonica, c. 1, dixit: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene factis attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, et Lucifer oriatur in cordibus vestris*. Non potest ergo promitti nec postulari propria, id est, evidens scientia, quæ sit fidei fundamentum. Neque etiam per certam scientiam intelligere rex potuit ipsamet fidem, quæ et certa est, et, quatenus est excellens quædam cognitio, solet interdum nomine scientiæ (generali quadam ratione accepto) appellari, ut 2 Cor. 5: *Scimus quoniam si terrestris domus*, etc.; non potuit (inquam) rex in hoc sensu loqui: nam super hac certa scientia dicit esse fidei fundamentum collocandum; aliud ergo est fides, aliud certa scientia, in qua fundatur. Per certam ergo scientiam certum et indubitatum Scripturæ sensum intelligere videtur. Duo enim accurate distinxit Augustinus, lib. 12 Confess., c. 23, dicens: *Duo video dissensionum genera oboriri posse, cum aliquid a nuntiis veracibus per signa enuntiatur, unum de veritate rerum, alterum de ipsius, qui annuntiat, voluntate*; et c. 24, ponit exemplum in verbis Moysi: *In principio creavit Deus cælum, et terram*, dicens se fidenter dicere, Deum in verbo suo creasse visibilia et invisibilia, non tamen ita fidenter dicere, hoc intendisse Moysem per verba illa. Rex autem Angliæ e contrario significat se certa scientia consecutum esse, quid Moyses vel alius scriptor canonicus scribere voluerit, et in hac scientia fundare certam fidem rerum, quæ in tali scriptura continentur. Et quod mirabilius est, ad hunc modum fidei omnes christianos principes invitat, eisque tacite similem scientiam promittit, si divinas litteras evolvant.

3. Audiat vero Augustinum in dicto lib. 12, c. 25, dicentem ad Deum: *Plurè mihi mitigationes in cor, ut patienter tales feram, qui non mihi hoc dicunt, quia divini sunt, et in corde famuli tui* (id est Moysi) *viderunt, quod dicunt, sed quia superbi sunt, nec noverunt Moysi sententiam, sed amant suam, non quia vera est, sed quia sua est*. Et infra: *Ista te-*

meritas non scientia, sed audacia est, nec visus, sed typus eam peperit. Et Vincent. Lirinensis, c. 14, postquam multis verbis depinxerat hæreticos dicentes: *Nobis actoribus, nobis principibus, nobis expositoribus, damnate quæ tenebatis, relinquite antiquam fidem*, etc., subjungit: *Horreo dicere, sunt enim tam superba, ut ne refelli quidem sine piaculo posse videantur*. Sufficit ergo nobis verba Pauli adversus hanc scientiam objicere, dicentis ad Roman. 12: *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei*: quem locum tractans Irenæus, lib. 5 Contra hæres., cap. 20, legit: *Sed sapere ad prudentiam, censeatque ibi contineri admonitionem et cautionem ab hæreticis, de quibus ait: Qui confitentur semetipsos habere agnitionem boni et mali, et super Deum, qui fecit eos, jaculantur sensus suos impios*. Supra igitur sentiant, quam est mensura sensationis. Sapere igitur ad prudentiam, dicit esse ab his cavere: *Ne manducantes* (inquit) *illorum agnitionem eam, quæ plus quam oportet sapit, projiciamur de paradiso vitæ, per quem Ecclesiam intelligit, de qua prius dixerat: Confugere oportet ad Ecclesiam, et ejus sinu educari, et Domini Scripturis enutriri; plantatus est enim Ecclesie paradisi in hoc mundo; ab omni ergo ligno paradisi escas manducabitis, ait Spiritus Dei, id est, ab omni divina Scriptura manducate, super elato autem sensu ne manducaveritis, neque tetigeritis universam hæreticam dissensionem*. Quis autem elatiorem habet sensum eo, qui præsumit se certa scientia sensum Scripturæ Sacræ, eam tantum pervolutando, acquisivisse?

4. *Sacra pagina non potest absque Doctore germane exponi.* — Interrogo enim ulterius a rege, quo Doctore, quo dicit, hanc certam scientiam Scripturæ consecutus sit, et aliis comparandam offerat. Respondebit, ut opinor, quod alius apud Augustinum¹: *Cum legerem, per me ipse cognovi*; hoc enim significat, cum ait: *Neque super aliorum incertis opinionibus, sed vestra ipsorum certa scientia fidei fundamenta collocare*. Sed quid Augustinus? prosequitur et dicit: *Itane est? nulla imbutus poetica disciplina Terentium Maurum sine magistro attingere non auderes, etc. Tum in eos libros, qui quoquo modo se habeant, sancti tamen, divinarumque rerum pleni, prope totius generis humani confessione diffamantur,*

¹ De Utilit. credendi, cap. 17.

sine duce irrui, et de his sine præceptore aude ferre sententiam. Est igitur hæc præsumptio a Sanctorum Patrum spiritu aliena, et teste Augustino, in eodem libro, cap. 17, matrem habet superbiam. Verba ejus sunt: *Si unaquæque disciplina, quanquam vilis et facilis, ut percipi possit, Doctorem aut magistrum requirit, quid temerariæ superbiæ plenius, quam divinorum sacramentorum libros, et ab interpretibus suis nolle cognoscere, et incognitos velle damnare?* Deinde est contra ordinariam Spiritus Sancti providentiam. Ad quid enim Pastores et Doctores Spiritus Sanctus Ecclesiæ providit, si Scripturarum sensus non a Doctoribus, sed proprio ingenio, et industria comparandus est? Aut quomodo illa, quam Paulus requirit, prudentia aut modestia, potest unusquisque fidelium non solum seipsum in intelligentia Scripturæ Doctoribus Ecclesiæ præferre, verum etiam solum suum sensum certam scientiam existimare, et quidquid ab eo diversum est, tanquam incertam hominum opinionem relinquere?

5. Longe quidem aliter de se sentiebat Augustinus, qui, lib. 3 Confession., c. 5, sic inquit: *Institui animum intendere in Scripturas Sanctas, ut viderem quales essent; et ecce viderem rem non compertam superbis, neque nudatam pueris, sed incessu humilem, successu excelsam, et velatam mysteriis: et non eram ego talis, ut intrare in eam possem, aut inclinare cervicem ad ejus ingressus.* Unde D. Basilii, in Regulis brevioribus, in 235, interrogat: *Namquid oporteat multa ex Scripturis ediscere?* et in summa respondet, Episcopos, Pastores, vel Doctores Ecclesiæ id maxime curare debere, de cæteris vero ait: *Unusquisque memor verborum Apostoli: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, unicuique sicut Deus divisit mensuram, quæ officii sui sunt, studiose discat et persequatur, neque curiose ulterius quidquam inquiret.* Atque in eundem modum exponit dicta verba Apostoli Ambrosius, et inter alia ait: *Neque enim si quis bonæ vitæ est, ex eo sibi etiam doctrinæ prudentiam debet defendere.* Et quidem quando omnis auctoritas deesset, ratio ipsa naturalis et experientia docet, vanum esse omnibus fidelibus, etiam illitteratis et ineruditis, et negotiis secularibus implicatis, per solam simplicem, licet frequentem, lectionem Scripturarum certam illarum scientiam promittere.

6. Rectius quidem Hieronymus, epist. 103 ad Paulin., Scripturam dicit esse librum si-

gnatum sigillis septem, quem etiam litterati aperire non possunt, nisi ille reseraverit, qui habet clavem David. Ideoque multum laudat modestiam Eunuchi, Philippo interroganti: *Putasne intelligis quæ legis?* respondentis: *Quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi.* Et statim magna humilitate de se ipso dicit: *Ego nec sanctior sum hoc Eunuchis, nec studiosior.* Et infra ita concludit: *Hæc a me breviter perstricta sunt, ut intelligeres, te in Scripturis Sanctis, sine prævio et monstrante semitam, non posse ingredi.* Et postea valde conqueritur, quod in omni arte, etiam utilissima, nemo sine Doctore potest esse quod cupit: *Sola (inquit) Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vindicant, hanc garula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant.* Quibus verbis hujus temporis sectarios depingere videtur; sed in eis illud magis portentosum, magisque periculosum est, quod a singulis fidelibus illam certam scientiam pro suæ fidei fundamento exigunt. Nam hinc necessario fit, ut quibusdam sit impossibilis fides, qui non solum certam illam scientiam assequi non valent, verum etiam nec probabilis intelligentiæ Scripturarum sunt capaces; aliis vero qui majoris acuminis sunt, occasio datur et se præcipitandi, et alios perturbandi. Et ideo sapientissime monet Augustinus, de Utilit. credendi, cap. 10, necessarium esse ut fides scientiam antecedit. Ita ut, etiam ii, qui valent volare, ne cui sit periculosum invitamentum, paulisper cogantur incedere, qua etiam cæteris tutum est. *Hæc est providentia veræ religionis, hoc jussum divinitus, hoc habetis majoribus traditum, hoc ad nos usque servatum; hoc perturbare velle, atque pervertere, nihil est aliud quam ad veram religionem sacrilegam viam quærere. Quod qui faciunt, nec, si eis concedatur quod volunt, possunt quo intendunt pervenire: cujusmodi enim libet excedant ingenio, nisi Deus adsit, humi repunt.*

7. Dilemma efficax contra certam scientiam a rege præsumptam. — Quam periculosum sit fidei fundamentum in privato spiritu collocare. — Tandem ut ad privatum spiritum, quem rex indicat, faciamus gradum, de hac eadem scientia, quæ certa dicitur, inquiri qualis sit ejus certitudo, id est, an sit humana, solaque vi et acumine ingenii ex lectione Scripturæ et significatione verborum ejus comparata; vel sit divina ab Spiritu Sancto data per specialem gratiam et donationem. Quidquid ho-

rum dicatur, certitudini et unitati fidei repugnat, et gravissima habet incommoda; ergo non potest talis scientia certa esse fidei veræ christianæ fundamentum. Prior pars facile ostendi potest. Primo, quia si scientia illa solum habet certitudinem ex humano discursu et conjectura, et illa est fundamentum fidei, non potest fides certior esse, cum non possit ædificium firmiter esse, quam fundamentum. Deinde jam non Scriptura Sacra, sed sensus humanus erit fidei fundamentum; nam, ut recte præmonuit Hieronymus, in cap. 1 epist. ad Galat.: *Non est putandum in verbis Scripturarum esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medulla; non in sermonum foliis, sed in radice rationis.* Unde subinfert: *Tunc Scriptura utilis est audientibus, cum absque Christo non dicitur, absque Patre non profertur, et sine Spiritu non eam insinuat ille qui prædicat, alioqui et diabolus, qui loquitur de Scripturis, et omnes hæreses secundum Ezechielem¹ inde sibi consuunt cervicalia, quæ ponant sub cubito universæ ætatis.* Et tandem concludit: *Grande periculum est in Ecclesia loqui, ne forte interpretatione perversa ex evangelio Christi fiat Evangelium hominis, vel, quod pejus est, diaboli.* Multo ergo majus periculum est, si unusquisque credentium fundamentum suæ fidei in sua privata interpretatione, in suoque humano sensu ponat, sic enim non solum Evangelium Dei fiet hominis, sed etiam tot erunt Evangelia, Scripturæ totidem, quot sunt capita hominum. Quod ita eleganter explicuit idem Hieronymus contra Luciferianos, in fine Dialogi, dicens: *Nec sibi blandiantur, si de Scripturarum capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt, cum et diabolus aliqua de Scripturis sit locutus, et Scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo, alioqui, si litteram sequimur, possumus et nos quoque novum nobis dogma componere, ut asseramus in Ecclesia non recipiendos, qui calceati sunt, vel duas tunicas habent.*

8. Denique res ipsa per se spectata etiam impossibilis apparet; qui enim fieri potest ut per solum discursum, et conjecturam humanam, quispiam Scripturam legendo, sensum a Spiritu Sancto intentum certissime assequatur? Nam hæc certitudo, cum non proveniat ex fide divina, ut in hoc membro supponitur, oportet ut in aliqua evidentiâ fundetur; alioqui non erit certitudo secundum rationem,

¹ Ezech. 13.

sed ex sola pertinacia, voluntatisque perversitate. In tali autem materia evidentiâ esse non potest; tum quia mens et intentio Spiritus Sancti occultissima est, et potest esse multiplex; tum etiam quia in ipsorum verborum significatione potest esse ambiguitas; tum denique propter innumeras alias difficultates, quæ in divinæ Scripturæ interpretatione occurrunt. Illa ergo certa scientia hoc modo explicata non est nisi voluntaria quædam pertinacia pro arbitrato effecta, qua unusquisque vult esse certum, quod sibi magis placet, ut acute discurrit et convincit Augustinus, lib. 1 contra Faust., cap. 2, ubi loquitur de hæreticis, qui pro suo arbitrio partem aliquam Scripturæ, quæ pro illis est, admittunt, et aliam, quæ contra illos est, eo ipso respuunt, et canonicam esse negant, et ita se ipsos faciunt regulam veritatis. Eodem autem modo applicari potest ad iudicium de vero Scripturæ sensu, in quo, ut cum Hieronymo dixi, vera Scriptura consistit.

9. Superest ut alteram propositi dilemmatis partem discutiamus. Illam enim maxime videntur sectarii intendere, cum dicunt iudicium de vero sensu Scripturæ non esse ab Ecclesia sumendum, sed ex proprio uniuscujusque spiritu, non humano, sed divino movente unumquemque, ut certe et infallibiliter sensum a Spiritu Sancto intentum attingat, et hunc spiritum, quem privatum vocant, volunt esse regulam fidei. Sed hic etiam error in hoc sensu intellectus non solum divinæ Scripturæ et Patribus, sed etiam rectæ rationi evidenter contrarius est, quod in sequenti capite ex professo ostendendum est.

CAPUT XI.

VERÆ FIDEI CHRISTIANÆ FUNDAMENTUM NON ESSE IN PRIVATO SPIRITU PONENDUM.

1. In controversiis fidei regulam Ecclesiæ tenendam esse, ex Scriptura comprobatur. — Veritas hæc auctoritate simul et ratione facile demonstrari potest. Primo enim Divina Scriptura duo ubique monet. Unum est, ut in controversiis fidei regulam Ecclesiæ consulamus; alterum, ut privatum spiritum timeamus, præcipue si a communi regula discordaverit. Primum patet, etiam in veteri Testamento, Deuter. 17: *Si quid ambiguum et difficile occurrerit, ascendes ad locum.* etc. Et de sacerdote dicitur, Malach. 2: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem Dei requi-*